

АНОТАЦІЯ

Ляо Бінъ. Методика формування музично-естетичної компетентності підлітків у закладах позашкільної мистецької освіти. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво). – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2021 р.

У дисертації досліджено проблему формування музично-естетичної компетентності підлітків у закладах позашкільної мистецької освіти. Проаналізовано погляди представників різних галузей знань на зазначену проблему. З'ясовано сутність ключових понять дослідження – «компетентність», «музично-естетична компетентність», базових – «музично-естетична діяльність», музично-естетичне виховання», «музично-естетичне сприйняття» та похідних – «музично-естетичне середовище», «музично-естетичний досвід», «музично-естетичні уявлення», «музично-естетична оцінка». Потрактовано музично-естетичну компетентність підлітків як зумовлену впливом мистецтва динамічну комбінацію набутих і засвоєних музично-естетичних знань, умінь, навичок, якостей та цінностей, які підлітки здатні успішно реалізовувати в процесі навчальної, позанавчальної та майбутньої професійної діяльності.

Розроблено структурно-функціональну модель формування музично-естетичної компетентності підлітків, що включає перспективно-цільовий, методологічний, змістово-процесуальний та контрольний-результативний блоки.

Науково обґрунтовано, що ефективність формування музично-естетичної компетентності підлітків забезпечується впровадженням у закладах позашкільної мистецької освіти спеціально розроблених на основі міждисциплінарного, акмеологічного, гедоністичного, компетентісного та

жанрово-стильового підходів педагогічних умов. Такими педагогічними умовами визначено: створення у закладах позашкільної мистецької освіти художньо-естетичного середовища, розвитку у підлітків здатності до повноцінного сприйняття музичних творів, оволодіння підлітками навичками художньої інтерпретації музичних творів, постійного оновлення музично-інтонаційного словника, вивчення в процесі навчання фортепіанної музики для дітей.

Дослідження сутності та специфічних характеристик музично-естетичної компетентності сприяло визначенню її структури, що складає єдність трьох компонентів: мотиваційно-цільовий – містить мотиви, цілі, мету, конкретизовану в завданнях, потреби та прагнення, що впливають на ефективність фортепіанного навчання загалом й набуття музично-естетичної компетентності зокрема; комунікативно-емоційний – включає емоції, почуття, художню комунікацію, що виражена в образних порівняннях, співставленнях, образних характеристиках художнього задуму твору тощо; ціннісно-інтелектуальний – вміщує мистецькі цінності, музично-естетичну інформацію, музично-теоретичні знання.

Відповідно до обраних структурних компонентів визначено критерії (мотиваційний, комунікативний, інтелектуальний) та показники сформованості музично-естетичної компетентності. Мотиваційний критерій дозволяє з'ясувати ступінь мотивації підлітків до фортепіанного навчання, зацікавленості музичним мистецтвом, потреб на пізнання, сприйняття та вивчення музичного мистецтва, комунікативний критерій відображає рівень оволодіння підлітками навичками комунікативної взаємодії, володіння емоціями під час спілкування з творами мистецтв та в процесі навчальних занять. Інтелектуальний критерій відображає рівень обізнаності у галузі музичного мистецтва, рівень музично-пізнавальних здібностей та інтелектуальних умінь, здатність до жанрово-стильового втілення інтерпретаційних задумів, творчого оцінювання музичних явищ на основі прийнятої у суспільстві системи цінностей.

На основі критеріальних ознак та відповідних показників схарактеризовано творчий (високий), продуктивний (середній) та стартовий (низький) рівні сформованості музично-естетичної компетентності, котрі можуть бути досягнені підлітками в процесі навчання в закладах позашкільної мистецької освіти.

Розроблено та експериментально перевірено авторську поетапну методику формування музично-естетичної компетентності підлітків у закладах позашкільної мистецької освіти, що ґрунтується на загальнодидактичних, спеціальних та провідних принципах китайської філософії.

Пропонована методика включала наступні етапи: організаційно-орієнтаційний – націлений на формування позитивної мотивації підлітків до музично-естетичної діяльності та розширенні тезаурусу музичних знань; інтелектуально-поглиблюючий – спрямований на практичне освоєння музичних знань, наповнення музично-інтонаційного словника, розширення музично-естетичного світогляду, активізацію емоційних вражень; творczo-збагачувальний – скерований на розвиток здатності до жанрово-стильового втілення інтерпретаційних задумів, творчого оцінювання музичних явищ на основі прийнятої у суспільстві системи цінностей; вироблення вмінь емоційно-вольової регуляції концертних виступів, розвиток інтелекту і музикальності.

Наукова новизна й теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що вперше: *теоретично обґрунтовано* методику формування музично-естетичної компетентності підлітків в закладах позашкільної мистецької освіти та педагогічні умови її реалізації (створення у закладах позашкільної мистецької освіти художньо-естетичного середовища, розвиток у підлітків здатності до повноцінного сприйняття музичних творів, оновлення музично-інтонаційного словника, вивчення в процесі навчання фортепіанної музики для дітей та юнацтва, оволодіння навичками художньої інтерпретації музичних творів, формування музично-естетичного світогляду);

спроектовано структурно-функціональну модель процесу формування музично-естетичної компетентності підлітків в закладах позашкільної мистецької освіти; *актуалізовано* принципи формування музично-естетичної компетентності підлітків (міжкультурного діалогу, творчого універсалізму, культурної самоідентифікації, ідеального та еталонного в музичному мистецтві); *уточнено* сутність поняття «музично-естетична компетентність підлітків»; *конкретизовано* структурні компоненти (мотиваційно-цільовий, комунікативно-емоційний, ціннісно-інтелектуальний); критерії (мотиваційний, комунікативний, інтелектуальний), показники та рівні сформованості музично-естетичної компетентності (творчий (високий), продуктивний (середній), стартовий (низький)); подальшого розвитку дістали положення щодо удосконалення форм та методів фортепіанного навчання підлітків у закладах позашкільної мистецької освіти в контексті формування музично-естетичної компетентності.

Практичне значення має представлений авторський підхід щодо формування музично-естетичної компетентності підлітків шляхом упровадження інноваційної авторської експериментальної методики, діагностичного інструментарію, тестових завдань для моніторингу знань учнів підліткового віку. Матеріали та висновки цього педагогічного дослідження можуть бути використані для удосконалення процесу фортепіанного навчання в закладах позашкільної мистецької освіти України і Китаю.

Ключові слова: музично-естетична компетентність, діяльність, знання, вміння, підлітки, розвиток, сприйняття, фортепіанне навчання.

ABSTRACT

In the dissertation the problem of formation of musical and aesthetic competence of teenagers in establishments of out - of - school art education is investigated. The views of representatives of different branches of knowledge on this problem are analyzed. The essence of key research concepts – "competence", "musical-aesthetic competence", basic – "musical-aesthetic activity", musical-

aesthetic education, "musical-aesthetic perception" and derivatives – "musical-aesthetic environment" is clarified. "Musical-aesthetic experience", "musical-aesthetic ideas", "musical-aesthetic evaluation". The musical-aesthetic competence of adolescents is interpreted as a dynamic combination of acquired and mastered musical-aesthetic knowledge, skills, abilities, qualities and values due to the influence of art, which adolescents are able to successfully implement in the process of educational, extracurricular and future professional activities.

A structural-functional model of formation of musical-aesthetic competence of adolescents has been developed, which includes perspective-target, theoretical-methodological, content-procedural and control-effective blocks.

It is scientifically substantiated that the effectiveness of the formation of musical and aesthetic competence of adolescents is ensured by the introduction in out-of-school art education institutions specially developed on the basis of interdisciplinary, acmeological, hedonistic, competence and genre-style approaches to pedagogical conditions. Such pedagogical conditions determine: creation of an artistic and aesthetic environment in out-of-school art education institutions, development of adolescents' ability to fully perceive musical works, mastery of adolescents' skills of artistic interpretation of musical works, constant updating of musical-intonational vocabulary, learning piano music for children.

The study of the essence and specific characteristics of musical-aesthetic competence helped to determine its structure, which is the unity of three components: motivational-target - contains motives, goals, purpose, specified in the tasks, needs and aspirations that affect the effectiveness of piano learning in general and the acquisition of musical aesthetic competence in particular; communicative-emotional - includes emotions, feelings, artistic communication, which is expressed in figurative comparisons, comparisons, figurative characteristics of the artistic idea of the work, etc .; value-intellectual - contains artistic values, musical-aesthetic information, musical-theoretical knowledge.

According to the selected structural components, the criteria (motivational, communicative, intellectual) and indicators of the formation of musical and aesthetic

competence are determined. Motivational criterion allows to determine the degree of motivation of adolescents to piano learning, interest in music, needs for knowledge, perception and study of music, communicative criterion reflects the level of adolescents' mastery of communication skills, emotions during communication with works of art and in the arts. The intellectual criterion reflects the level of awareness in the field of musical art, the level of musical-cognitive abilities and intellectual skills, the ability to genre-style embodiment of interpretive ideas, creative assessment of musical phenomena based on the accepted system of values in society.

On the basis of criterion features and corresponding indicators the creative (high), productive (average) and starting (low) levels of formation of musical and aesthetic competence which can be reached by teenagers in the course of training in out-of-school art education institutions are characterized.

The author's step-by-step method of formation of musical and aesthetic competence of teenagers in out-of-school art education institutions based on general didactic, special and leading principles of Chinese philosophy is developed and experimentally tested.

The proposed method included the following stages: organizational and orientation – aimed at forming a positive motivation of adolescents to musical and aesthetic activities and expanding the thesaurus of musical knowledge; intellectually deepening – aimed at the practical development of musical knowledge, filling the musical-intonation vocabulary, expanding the musical-aesthetic worldview, activation of emotional impressions; creative and enriching – aimed at developing the ability to genre-style embodiment of interpretive ideas, creative assessment of musical phenomena on the basis of the system of values accepted in society; developing skills of emotional and volitional regulation of concert performances, development of intelligence and musicality.

The scientific novelty and theoretical significance of the obtained results lie in the fact that for the first time: theoretically substantiated the method of formation of musical and aesthetic competence of adolescents in out-of-school art education and

pedagogical conditions of its implementation (creation in out-of-school art education of artistic and aesthetic environment, development of adolescents' ability to fully perceive musical works, teaching piano music for children and youth, mastering the skills of artistic interpretation of musical works, the formation of musical and aesthetic worldview); the structural-functional model of the process of formation of musical-aesthetic competence of teenagers in out-of-school art education institutions is designed; the principles of formation of musical and aesthetic competence of teenagers are actualized (intercultural dialogue, creative universalism, cultural self-identification. ideal and reference in musical art); the essence of the concept "musical and aesthetic competence of adolescents" is specified; specified structural components (motivational-target, communicative-emotional, value-intellectual); criteria (motivational, communicative, intellectual), indicators and levels of formation of musical and aesthetic competence (creative (high), productive (medium), starting (low)); provisions for the improvement of forms and methods of piano teaching of adolescents in out-of-school art education institutions in the context of the formation of musical and aesthetic competence were further developed.

The author's approach to the formation of musical and aesthetic competence of adolescents through the introduction of innovative author's experimental methods, diagnostic tools, test tasks for monitoring the knowledge of adolescents is of practical importance. The materials and conclusions of this pedagogical research can be used to improve the process of piano education in out-of-school art education institutions in Ukraine and China.

Key words: musical and aesthetic competence, activity, knowledge, skills, adolescents, development, perception, piano teaching.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Ляо Бінъ. Особливості формування музично-естетичної компетентності підлітків у закладах позашкільної освіти. Науковий часопис НПУ імені М.П.

Драгоманова с.14. – Теорія і методика мистецької освіти, вип. 25(30). - с.79-86, 2018

2. Ляо Бінь. Специфіка становлення фортепіанного навчання в Китаї/ Розвиток особистості дитини та учителя в сучасному освітньому просторі: досвід, проблеми та перспективи. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції, Хмельницький, 2019, с. 101-105.

3. Ляо Бінь. Фортепіанна музика для дітей як засіб формування музично-естетичної компетентності підлітків. Молодь і ринок. № 8(175) 2019 .С. 154-158.

4. Ляо Бінь. Музично-естетична компетентність учнів спеціалізованих закладів як педагогічна проблема. Актуальні проблеми музичної освіти та виховання. Зб. наук. праць, вип. 4.Вінниця, 2018.С. 136-139

5. Liao Bin. Organization of experimental work on the formation of musical and aesthetic competence of adolescents in out-of-school art education. *Intellectual Archive*. Toronto: Shiny Word. Corp. (Canada). 2021. Vol. 10 (July/September) No. 3. Pp. 130-140.

6. Ляо Бінь. (2019) Музично-естетичне середовище як основа формування музично-естетичної компетентності підлітків. 3rd International scientific and practical conference. Publishing House “ACCENT”. с.259-265. Sofia, Bulgaria. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

7. Ляо Бінь. (2020) Моделювання процесу формування музично-естетичної компетентності підлітків. The 17 th International scientific and practical conference «SCIENCE, TRENDS AND PERSPECTIVES» (18-19 May, 2020). с.233-237.Токуо, Japan. 432 p. <https://isg-konf.com/category/conference-archive/>

8. Ляо Бінь. (2020) Принципи формування музично-естетичної компетентності підлітків XVIII Міжнародна науково-практична конференція “MODERN SCIENCE, PRACTICE, SOCIETY”, 25-26 травня 2020 р.340-344. Бостон, США <https://isg-konf.com/category/conference-archive/>

9. Ляо Бінь. (2020) Компонентна структура музично-естетичної компетентності підлітків. XVI Міжнародна науково-практична конференція

“PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE AND PRACTICE”, 11-12 травня 2020 р., с. 260-264. Грац, Австрія <https://isg-konf.com/category/conference-archive/>

Матеріали конференцій:

10. Ляо Бінь. (2017) Феномен музично-естетичної компетентності у процесі фортепіанного навчання учнівської молоді. XX Міжнародна науково-практична конференція «Укр. «ЕРТА» Харків-Київ

11. Ляо Бінь. (2017) «До питання вивчення музично-естетичної компетентності учнів позашкільних спеціалізованих закладів» Мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О.П. Рудницької К., 2017.

12. Ляо Бінь. (2018) Музично-естетична компетентність учнівської молоді як педагогічна проблема. *Актуальні проблеми музичної освіти та виховання*. сс.136-139. Вінниця.

13. Ляо Бінь. (2018) Фахова спрямованість музичної підготовки підлітків у системи позашкільної освіти. II мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О.Я. Ростовського «Мистецька освіта України: проблеми теорії і практики», Ніжин,

14. Ляо Бінь. (2018) Основи музично-естетичної компетентності сучасного учня спеціалізованого мистецького закладу/ Міжнародна науково-практична конференція «Мистецтво у нелінійному просторі», Тернопіль.

15. Ляо Бінь. (2018) Забезпечення індивідуального підходу та задоволення особливих освітніх потреб для музично обдарованих іноземних студентів //II Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами», сс. 76-78. Вінниця.

16. Ляо Бінь. (2018) Фахова спрямованість музичної підготовки підлітків у системи позашкільної освіти. *Мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О.Я. Ростовського «Мистецька освіта України: проблеми теорії і практики»*, с. 112-114. Ніжин.

17. Ляо Бінь. (2018) Музично-естетична компетентність учнівської молоді як педагогічна проблема. *Актуальні проблеми музичної освіти та виховання*. сс.136-139. Вінниця.

18. Ляо Бінь. (2019) Наукове обґрунтування поняття «фортепіанна техніка» *Актуальні проблеми музичної освіти та виховання*. сс.89-94. Вінниця.

19. Ляо Бінь. (2019) Музична творчість як фактор виконавського розвитку майбутнього вчителя музики. Мистецька освіта України: європейський вектор розвитку. III мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О.Я. Ростовського. Ніжин.

20. Ляо Бінь. (2019) Музично-естетичне середовище як основа формування музично-естетичної компетентності підлітків. Кривий Ріг.

21. Ляо Бінь. (2020) Формування музично-естетичної компетентності учнів спеціалізованих мистецьких закладів. Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми музично-естетичного виховання учнів мистецьких закладів освіти». Київ.